

FORN VÄNNEN

JOURNAL OF
SWEDISH ANTIQUARIAN
RESEARCH

Birgittas Uppenbarelser eller Bonaventuras Betraktelser
Cornell, Henrik
Fornvännen 61, 46-47
http://kulturarvsdata.se/raa/fornvannen/html/1966_046
Ingår i: samla.raa.se

the Vatican collections (Fig. 2). The second bull, found in a late medieval layer north of the abbot's house, is damaged (Fig. 3), but the author shows that it must have borne the name of Pius II (Pope 1458-64). The appearance of the bull can be seen from Fig. 4, which also comes from the Vatican collections. The bulls were probably deposited c. 1530 when after the Reformation the Abbey buildings were used for, other things, military barracks. Finally, examples are mentioned of other papal bulls found in Sweden.

Birgittas Uppenbarelsen eller Bonaventuras Betraktelser

Kulturhistoriskt lexikon för nordisk medeltid har i artikeln Birgittinsk ikonografi bl. a. ägnat uppmärksamhet åt den nya form, Kristifödelsebilden i konsten erhöj i början av 1400-talet. Man framställer efter denna tid icke som förut Maria liggande i sängen utan knäböjande i böneställning inför det i en strålkrets på marken vilande barnet. Artikelförfattaren, Rune Norberg ansluter sig till min utredning (Iconography of the Nativity, 1924) och i likhet med denna anser han att de s. k. Pseudo-Bonaventuras meditationer, skrivna långt före Birgittas tid ägt stor betydelse för henne, då hon samlade detaljerna för den uppenbarelsen, som hon efter madonnans, många år tidigare givna löfte undfick vid sitt besök i Betlehem 1372. Även den karakteristiska hälsning, Birgitta låter Maria rikta till det nyfödda barnet, anser han vara hämtad ur meditationerna. »Marias hälsningsord till sin son är ordagrant desamma», säger han. Slår man upp Klemmings edition av Bonaventuras meditationer i Fornskriftsällskapets samlingar, skall man också finna en slående överensstämmelse. Hälsningen lyder här *wälkomin war thu min gudh, oc min herra oc min son*, under det att den i Birgittas uppenbarelsen har lydelsen *var väl komin min gudh ok min herra ok min son*. Saken kunde sålunda förefalla alldeles klar. Likväl var det för Birgitta icke möjligt att ur Bonaventuras meditationer övertaga denna hälsning. Den förekommer nämligen, som jag i ovan nämnda skrift icke försummade att visa, endast i den svenska översättningen, icke i de latinska eller på andra språk föreliggande handskrifterna av meditationerna. Den svenska översättningen verkställdes långt efter Birgittas död. Översättaren var väl förtrogen med alla birgittinska föreställningar. Han visste precis hur det gått till vid Kristi födelse, det hade Birgitta talat om. Vid översättandet av detta ställe i meditationerna korrigerade han texten och införde de birgittinska hälsningsord, som saknades i den latinska förlagan. Helt naturligt såg han på meditationernas berättelse om Kristi liv med birgittinska ögon. Det är med andra ord den svenska översättningen av meditationerna, som är beroende av Birgittas uppenbarelsen, icke tvärt om.

¹ P. Livario Oliger O. F. M., »Le Meditationes Vitae Christi del Pseudo-Bonaventura», *Studi Francescani*, Arezzo, 1922.

Nyare forskningar ha visat, att Pater Livarius Oligers¹ tidigare allmänt accepterade teori, enligt vilken Johannes de Caulibus skulle varit meditationernas författare, inte kan upprätthållas. Pater Columban Fischer² har på övertygande sätt ådagalagt, att en stor del av meditationerna i själva verket återgår på en skrift av Bonaventura, och det förklarar att meditationerna i sin helhet bära hans namn. Han har tillika gjort det sannolikt, att författandet av det övriga och hela skriftens hopfogande till en enhet utförts av en till namnet okänd toskansk franciskanerbroder. Denne har förmodligen nedskrivit verket på italienska, en slutsats, som Pater Fischer kommit till på grund av att de äldsta handskrifterna äro italienska. I övrigt känner man många handskrifter på latin, provençalska, franska och engelska. De tyska äro färre, vilket med säkerhet beror på att man i Tyskland gärna läste en annan bok av samma art och syfte som meditationerna, nämligen kartusianermunken Ludolfs av Sachsen Vita Christi. Birgitta har förmodligen känt båda dessa Kristi-livsskildringar. Lättast tillgängliga böra för henne meditationerna ha varit, om hon, som antagligt är, haft tillgång till en på italienska avfattad handskrift. Hon lärde sig småningom latin. Med italienskan var hon på ett helt annat sätt hemmastadd, den måste ha blivit som ett andra modersmål för henne. Ludolf av Sachsens Vita Christi har hon knappast kunnat undgå att taga del av. I varje fall var den en bok efter hennes sinne, och den hade mycket att ge henne. Ludolf (f. omkr. 1300, d. 1378) var en samtida till Birgitta, en specialist på allt, som skrivits om Kristi liv. Hans stora verk innehåller så gott som allt om detta, av 1300-talets mystiska religiositet så omhuldade ämne. Det utgör en bearbetning av ett stoff, hämtat ur Bonaventuras meditationer men tillika från mer än ett sextioal andra författare. Meditationerna blevo föremål för många bearbetningar och ingingo förening med andra liknande verk. Så gott som allt det stoff, denna litteraturart innehåller, finns emellertid samlat i Ludolfs verk, som för Birgitta kan ha tett sig som den rikaste handbok.³

Henrik Cornell

Summary

The Revelations of Saint Birgitta or the Meditationes of Bonaventura

In the representations of the birth of Christ in the *Revelationes* of Saint Birgitta and in the *Meditationes* of Bonaventura there is a striking agreement in the formulation of the words with which Maria greets the new-born child. The author shows that Birgitta was not, as was previously maintained, influenced by Bonaventura, but that instead the Swedish translator of the *Mediationes* was inspired by Birgitta.

² P. Columban Fischer, »Die Meditationes Vitae Christi«, i *Arch. Francisc. hist.* xxv (även som självständig bok), ad Claras Aquas 1932.

³ Sister Mary Immaculata Bodenstedt, *The Vita Christi of Ludolphus the Carthusian* (Catholic Univ. of America. Studies in Medieval and Renaissance Latin Language and Litt. Vol. xvi, 1944).